

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
extra studietid på mellanstadiet vid
Rågenskolan i Åstorps kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors arbete med extra studietid på mellan- och högstadiet. Granskningen vid Rågenskolan i Åstorps kommun omfattar verksamheten i mellanstadiet.

Granskningen utgår från två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger rektorn förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?
2. I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen av området, vilka beskrivs i bilaga 2. I den bilagan finns också en beskrivning av hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje delområde bedöms om skolenhetens arbete uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och beskriver inom vilka områden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning anger Skolinspektionen inte några utvecklingsområden, men kan lämna framtåsyftande kommentarer. Någon redovisning begärs då inte.

Beslut

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls av Rågenskolan i följande utsträckning:

Rektorns kommunikation om och bemanning av extra studietid

Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Rektorn behöver tydligt informera lärarna om studietidens syfte och mål samt att lärarna ska informera och uppmuntra alla elever att delta i den extra studietiden.
- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Undervisningens genomförande

Lärarna genomför i flera delar undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Lärarna behöver, tillsammans med rektorn, diskutera och komma fram till hur de gemensamt ska uppmuntra elever, som har stora behov av att delta, att ta del av undervisningen på den extra studietiden.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **11 oktober 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån identifierade utvecklingsområden och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:4186) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektorns kommunikation om och bemanning av extra studietid

Det här området handlar om hur rektorn kommunicerar med skolans personal om den extra studietiden och om hur rektorn bemannar den extra studietiden efter elevernas behov. Det innefattar också ifall rektorn ger förutsättningar för

undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Rektorns kommunikation om den extra studietiden

Det framgår av granskningen att rektorn i viss mån informerat om den extra studietidens syfte och mål samt att lärarna ska informera och uppmuntra eleverna till att delta i den extra studietiden. Av intervjuer med rektorn och lärarna framgår att rektorn har gett muntlig information till skolpersonalen om den extra studietiden. Det framkommer bland annat att rektorn har informerat lärarna muntligt på konferenstid och på APT (arbetsplatsträff). Vidare framgår det att skolan skickar ut veckobrev i vilka de påminner elever och föräldrar om den extra studietiden. Av informationen som förmedlats till lärarna så har det framkommit vilka schemapositioner som är aktuella, samt att skolan gärna ser att eleverna deltar.

Vidare visar granskningen att rektorn endast i viss mån kommunicerat till lärarna och annan berörd personal att elever som har stora behov av den extra studietiden särskilt bör uppmuntras till att delta, och att dessa behov kan se olika ut. Det framgår av intervju med rektorn att andelen elever som minst når ett godkänt betyg i matematik är lågt, men skolans personal har, enligt rektorn, inte direkt diskuterat om att utnyttja den extra studietiden för att stärka eleverna i ämnet, vilket också lärarna uttrycker. Det har heller inte riktats specifik information till exempelvis elever med andra modersmål än svenska att delta. Det förekommer dock riktad information till elever med låg måluppfyllelse och deras vårdnadshavare, enligt rektorn. Detta sker i samband med att lärare informerar elev och vårdnadshavare om vilka olika stödinsatser som eleven behöver.

Rektorn har gett viss information om den extra studietidens innehåll samt hur den ska bedrivas. Det framgår av intervjun med rektorn och lärarna att de har fått information om den extra studietiden men rektorn har inte uttryckligt klargjort att den extra studietiden ska utformas och följas upp av elevernas ordinarie lärare. Lärarna uppger att de haft läxhjälp (som skolan benämner det) i flera år och efterfrågar inte någon information från rektorn. De vet att den extra studietiden är öppen för alla, att eleverna kan ägna sig till exempel åt att repetera vissa uppgifter, läsa i sin bok och göra klart uppgifter. Lärarna uppger att de inte pratar så mycket om extra studietid, vare sig sinsemellan på gemensamma möten eller med rektorn, eller vem som satsningen kan riktas mot. Många elever behöver språkträning på skolan, men det brukar lärarna lösa på morgonpassen eller i den vanliga undervisningen.

Rektorns bemanning av den extra studietiden

Rektorn har på en övergripande nivå viss kännedom om elevernas behov men bemannar inte den extra studietiden utifrån en analys av dessa. Rektorn berättar att de har gemensamma forum där elevernas behov diskuteras men den extra studietiden bemannas inte utifrån de diskussionerna. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att rektorn har bemannat den extra studietiden med medarbetare som har utrymme över i sina tjänster; en lärare i svenska och samhällsorienterande ämnen, en lärarassistent samt en studiehandledare. Enligt lärarna är det rektorn och studiehandledaren som ansvarar för den extra studietiden. Lärarassistenten deltar alltid på passen och under ett pass är det i kombination med läraren och under de övriga två passen är det tillsammans med studiehandledaren på modersmål i arabiska. Rektorn uppger vidare att hen inte bemannat den extra studietiden utifrån ett identifierat behov hos eleverna, till exempel att resultaten i något ämne visat sig vara låga. Enligt rektorn har skolans elever lägre måluppfyllelse i bland annat matematik, men rektorn uppger att hen inte bemannat den extra studietiden utifrån det. De har heller inte riktat specifik information till elever med andra modersmål än svenska att delta, men lärarna är medvetna om när personal som kan albanska respektive arabiska deltar i den extra studietiden. Av intervjuer med lärarna framgår att de inte har diskuterat bemanningen av den extra studietiden under det här läsåret. Det har inte heller gjorts några justeringar av bemanningen utifrån vad uppföljningen av elevernas måluppfyllelse visat eller elevers behov i övrigt. Exempelvis uppger lärarna, liksom rektorn, att eleverna har låga resultat i matematik och naturorienterande ämnen men detta har inte föranlett att det gjorts förändringar i bemanningen. Det förekommer dock att musikläraren erbjuder extra studietid en gång i veckan, då det är många elever som inte når upp till kunskapskraven i ämnet. Musiklärarens extra studietid är dock på eget initiativ och inget som är styrt av rektorn.

Förutsättningar för planering och uppföljning av extra studietid

Rektorn ger generella förutsättningar för planering och uppföljning av den extra studietiden. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att det inte finns några rutiner eller riktlinjer för hur arbetet ska ske vad gäller planering och uppföljning av den extra studietiden. Rektorn och lärarna uppger att det finns samplaneringstid som rektorn låter lärarna själva styra över och då finns möjlighet till samverkan. Det finns också andra konferensdagar, men då talar de om andra saker, enligt lärarna. Lärarna uppger i intervjun att de inte fått några direktiv av rektorn hur de ska lägga upp arbetet kring den extra studietiden, de har till exempel inte diskuterat om det finns förutsättningar till uppföljning av den extra studietiden åt både ordinarie lärare och annan medverkande personal.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

Utvecklingsområde 1

- Rektorn behöver tydligt informera lärarna om studietidens syfte och mål samt att lärarna ska informera och uppmuntra alla elever att delta i den extra studietiden.

Av granskningen framgår att rektorn har gett lärarna generell information om den extra studietiden; till exempel när den ska organiseras samt att den är för alla elever. Granskningen visar dock att rektorn inte närmare på ett tydligt sätt gått igenom med lärarna syfte och mål med extra studietid samt betonat vikten av att lärarna ska informera och uppmuntra alla elever att delta i den extra studietiden oavsett hur långt eleverna kommit i sin kunskapsutveckling.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att uppmuntra alla de elever som är i behov av den att delta. Genom den extra studietiden ska elever ges möjlighet att få stöd i skolarbetet, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling, exempelvis genom att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.¹ Även elever som når de betygskriterier som minst ska uppfyllas kan ha behov av extra studietid för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tydliggöra den extra studietidens syfte och mål för lärarna samt att förtydliga för lärare och övrig personal vikten av att informera och uppmuntra alla elever att delta i den extra studietiden.

Utvecklingsområde 2

- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Skolinspektionens granskning visar att bemanningen av den extra studietiden främst utgår ifrån vilka lärare samt annan personal som har tid till förfogande i sina tjänster och inte utifrån ett identifierat behov hos eleverna. Rektorn har bemannat den extra studietiden med tre medarbetare; en lärare i svenska och

¹ Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 15-16.

samhällsorienterande ämnen, en lärarassistent samt en studiehandledare. Enligt rektorn har skolans elever låga kunskapsresultat i bland annat matematik, men rektorn uppger att hen inte bemannat den extra studietiden utifrån det.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att rektorn och arbetslagen bemannar den extra studietiden utifrån de behov som identifierats vid uppföljningen av elevernas utbildning såsom elevernas kunskapsresultat. Det kan exempelvis handla om att bemanna med lärare som är behöriga i de ämnen där elever har störst behov av att utveckla sina kunskaper. Det behöver dock inte alltid handla om ämnen där elevers kunskapsresultat är lägre. Syftet med den extra studietiden är att oavsett elevernas kunskapsnivå skapa bättre förutsättningar för elever att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn vid bemanningen av undervisningen i form av extra studietid i större utsträckning utgår från de behov som identifierats vid uppföljningen av skolenhetens kunskapsresultat.

Undervisningens genomförande

Det här området rör undervisningens genomförande inom den extra studietiden. Med genomförande avses i detta sammanhang planering, genomförande och uppföljning av den extra studietiden.

Lärarna genomför i flera delar undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden, men utvecklingsområden finns.

Lärares information och uppmuntran om att delta i den extra studietiden

Lärarna informerar och uppmuntrar till viss del eleverna utifrån deras olika behov till att delta i den extra studietiden. Av intervjuer med lärare, elever och rektorn framgår att lärarna informerar eleverna övergripande om den extra studietiden både muntligen och skriftligen på kom-ihåg-anslag inför veckan samt i dagens schema som står på tavlan. Det framgår också av intervjuer med rektorn och lärarna att den extra studietiden diskuteras på utvecklingssamtal och lärare kan då göra överenskommelser med elever och vårdnadshavare att eleverna ska delta på den extra studietiden. Vidare framgår av intervjuerna med rektorn och lärarna att den är öppen för alla och att den är frivillig. Det framgår dock av intervjun med rektorn och lärarna att det inte finns ett gemensamt arbete för att uppmuntra elever att delta i den extra studietiden. Några lärare uppger att det är viktigt att alla lärare drar åt samma håll vad gäller deltagande på den extra studietiden men enligt en lärare blir det oftast att hen i egenskap av mentor försöker påverka sina egna elever att delta, men hen vet inte riktigt hur andra kollegor gör vad gäller att uppmuntra eleverna att delta. Vidare framkommer det i granskningen att det finns

lärare på skolan som medvetet inte uppmuntrar eleverna att delta. Lärarna uppger att de inte riktigt når de elever som bäst hade behövt gå till den extra studietiden. Många elever med läs- och skrivsvårigheter får hjälp inom den vanliga undervisningen, men kommer inte till den extra studietiden, även om överenskommelser gjorts med vårdnadshavarna. Av de cirka 10 procent av eleverna som deltar, är det många som bara går dit och stannar en kort stund. Av granskningen framgår vidare att på fredagarna ligger också modersmålsundervisning parallellt med den extra studietiden vilket medför att det då sällan är mer än ett fåtal elever, om några, som kommer.

Lärares planering av den extra studietiden

Granskningen visar att elevernas ordinarie lärare i vissa fall planerar vad eleverna ska arbeta med på den extra studietiden. Av intervjuer med elever och lärare framgår att det oftast är eleverna själva som planerar vad de ska göra på den extra studietiden. Det förekommer dock att den ordinarie läraren planerar vad hans egna elever ska jobba med på den extra studietiden, i samråd med eleven. En lärare säger att hen tar upp med eleverna vad det är de behöver bli klara med och vilka som behöver gå på den extra studietiden. Lärarna uppger också att eleverna kan komma till den extra studietiden och fråga läraren – i de fall det är deras klasslärare håller i passet – vad de kan arbeta med. Vidare framgår det av intervjuerna med lärarna att de till viss del kommunicerar med varandra om vad de för närvarande jobbar med i klassen, för att på så vis underlätta för läraren som ansvarar för den extra studietiden, även om det inte sker systematiskt. En av medarbetarna som bemannar den extra studietiden uppger att det kan vara ganska frustrerande att inte veta i förväg vad eleverna som kommer till den extra studietiden ska arbeta med, eftersom hen i så fall hade kunnat förbereda sig bättre, exempelvis genom att sätta sig in i ett matematikproblem i förväg.

Genomförande av extra studietid

Elever som deltar i den extra studietiden ges i vis mån ett aktivt lärarstöd. Av intervjuer med rektorn, lärarna och eleverna framgår att det vanligaste eleverna gör på studietiden är att göra klart sina läxor. Eleverna uppger att inför prov brukar det vara flera elever än vanligt på den studietiden. Vidare framgår att det inte finns så många rutiner eller riktlinjer kring hur den extra studietiden ska genomföras men lärarna uppger i intervjun att det tas närvaro för att de ska kunna se om eleverna följer de överenskommelser de gjort med vissa elever och vårdnadshavare om deltagande. Av Skolinspektionens observation framgår att läraren uppmärksammar eleverna på olika sätt och ser till att eleverna arbetar med sina uppgifter. Läraren är under den extra studietiden observant och ger elever stöd som utgår från deras individuella behov och önskemål. Eleverna uppger att de får den hjälp de behöver under den extra studietiden. Lärarna uppger dock att om eleven kommer med veckans matematikuppgift så händer det att läraren inte kan

hjälpa dem med den och läraren uppger att det vore bra om det alltid fanns en matematiklärare på plats. En annan i personalen som bemannar den extra studietiden uppger att hen inte alltid kan hjälpa eleverna med uppgifter i svenska men gör det efter bästa förmåga.

Lärares uppföljning av den extra studietiden

Elevens ordinarie lärare följer till viss del upp det eleven har arbetat med under den extra studietiden. Av intervju med elever framgår att de ordinarie lärarna inte alltid följer upp vad eleverna har gjort på den extra studietiden, men en elev uppger att hen ofta berättar själv för läraren vad hen gjort. Lärarna uppger i intervjuer att de inte följer upp det som eleverna har arbetat med på den extra studietiden på något systematiskt sätt. Av intervjuer med lärarna framgår att det sker viss kommunikation lärarna emellan om elevernas arbete på den extra studietiden men det sker inte på ett strukturerat sätt och riktlinjer saknas för arbetet. Vidare uppger rektorn i intervjun att hen inte vet hur eller om lärarna följer upp vad eleverna arbetat med under den extra studietiden.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

Utvecklingsområde

- Lärarna behöver, tillsammans med rektorn, diskutera och komma fram till hur de gemensamt ska uppmuntra elever, som har stora behov av att delta, att ta del av undervisningen på den extra studietiden.

Skolinspektionens granskning visar att det är svårt att få elever, som särskilt skulle gynnas av att delta på den extra studietiden, att närvara på studietiden. Av granskningen framgår att lärarna visserligen på olika sätt informerar eleverna om den extra studietiden och uppmuntrar eleverna att delta men att det saknas en gemensam strategi och därmed samsyn kring hur skolan ska arbeta för att särskilt motivera de elever som bedöms ha störst behov av undervisningen på studietiden.

Det är visserligen frivilligt för elever att delta i verksamheten, men skolor bör arbeta för att särskilt motivera de elever som har störst behov av att delta i studietiden. Det grundläggande syftet är att höja kunskapsresultaten och bidra till ökad likvärdighet, särskilt i fråga om att kompensera för elevers olika förutsättningar. Det ligger därför ett särskilt ansvar på skolor i arbetet med att uppmuntra till deltagande.

Skolinspektionen rekommenderar lärarna att tillsammans med rektorn och övrig personal, till exempel elevhälsan, se över och utforma strategier för hur de

tillsammans ska arbeta för att uppmuntra de elever som har störst behov av den extra studietiden att delta.

På Skolinspektionens vägnar

X Tobias Thorén

Beslutsfattare
Signerat av: Tobias Thorén

X Ola Cederblad

Föredragande
Signerat av: Ola Cederblad

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Maria Lundström deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Besöket i Rågenskolan genomfördes den 27–28 februari 2024. Ansvariga utredare var Ola Cederblad och Maria Lundström.

Vid Rågenskolan bedrivs utbildning i förskoleklass och grundskolans årskurser 1–6. Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök hade skolenheten cirka 270 elever. Granskningen omfattar grundskolans årskurser 4–6, som omfattade 119 elever när skolan besöktes. Skolenheten leds av en rektor som är områdesansvarig och ansvarar för Rågenskolan samt flera andra enheter. På skolenheten är en biträdande rektor operativt ansvarig.

Bilaga 2: Underlag för bedömning

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med elevernas ordinarie lärare.
- En gruppintervju med lärare som ansvarar för genomförande av den extra studietiden.
- Två gruppintervjuer med elever.
- En intervju med rektorn.
- En observation av undervisningen vid extra studietid.
- Insända dokument och skriftliga svar på frågor från rektorn.

Innan beslut har fattats har underlaget kommunicerats med huvudmannen.

Bedömningsområden

Bedömningarna görs i relation till kvalitetskriterier som Skolinspektionen tagit fram inom ramen för granskningen.

Inom respektive område granskas skolenhetens arbete inom följande delar:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger rektorn förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Rektorns kommunikation om den extra studietiden.
- Rektorns bemanning av den extra studietiden.
- Förutsättningar som rektorn ger för planering och uppföljning.

Frågeställning 2: I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Lärarnas information och uppmuntran till elever om att delta i den extra studietiden.
- Lärarnas planering av den extra studietiden.
- Genomförande av den extra studietiden.
- Lärarnas uppföljning av den extra studietiden.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/arbetet-med-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-under-elevernas-hela-dag-i-skolan-och-i-fritidshemmet/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1 och 2

10 kap. 5 a § skollagen (2010:800)

Elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

Extra studietid ska inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §. *Lag (2022:730).*

Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*

Av propositionen framgår bland annat att den extra studietiden ska ge elever möjlighet att få stöd i skolarbetet. Det kan handla om hjälp med läxor men även annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid. Den extra studietiden riktar sig till alla elever, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling. Den extra studietiden ska ge elever möjlighet att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.

Vidare framgår att den extra studietiden ska vara undervisning inom grundskolan. Lärare ska ansvara för och leda den extra studietiden men även annan lämplig personal kan medverka. Rektorn ansvarar för organiseringen av den extra studietiden på respektive skolenhet. Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att den extra studietiden anordnas samt närmare definierar verksamhetens innehåll. Huvudmän ska få anordna extra studietid genom fjärrundervisning under samma förutsättningar som för övrig fjärrundervisning i grundskolan.²

² Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 12-20.